

Микола КУЛІШ

МИНА
МАЗАЙЛО

ПАТЕТИЧНА
СОНАТА

П'єси

Київ
"ЗНАННЯ"

МИНА МАЗАЙЛО

Комедія

ДІЯ ПЕРША

1

Нарешті Уля прийшла. Рина до неї, од люстра:

— Ой, Улю, ой, тільки Улю, і тобі не сором! Я жду тебе, жду, жду! Нерви як не луснуть, серце знемоглося. Ти не можеш з'явить собі, що в нас у квартирі робиться! Це ти купила нові рукавички? За скільки?.. Що тільки, Улю, робиться! Братик мій Мокій уже збожеволів од своєї укромови, ти розумієш?

Уля тільки на двері — і собі до люстра.
Виглянулась. Примружила очі:

— За три сорок!

Рина до люстра. Зробила трагічні очі:

— І, мабуть, уб'є папу. За три сорок? Дешево...
Або папа його, бо вже третя лампочка переого-

ріла — так пише по-українському, цілу ніч пише,
ти розумієш, навіть вірші пише!

Уля повернулася од люстра:

— Що ти кажеш?

Рина до люстра, перехрестилась:

— От на! А папа не те що од Мокія укромови
слухати не хоче, а навпаки — наше малоросійське
прізвище змінити хоче і вже напитує собі вчитель-
ку, щоб могла навчити його правильно говорити
по-руському, наприклад, не “сапоги”, а “спаг’і”...

Уля навіть од люстра відійшла:

— Так?

Рина. А Мокій не тільки не зна про це, а
навпаки — мріє, ти розумієш, мріє до нашого прі-
звища Мазайло додати ще Квач.

Уля аж сіла:

— Та що ти кажеш?

Рина. А папа ще зранку пішов до загсу на ви-
відки, чи можна змінити прізвище і чи має він
право заставити Мокія, ти розумієш? Мокій про
це нічого не зна, розумієш? Мама пише секретно-
го в цій справі листа до тьоті Моті в Курськ, щоб
тьотя Мотя негайно (*зукнула в двері: “Мамо, на
хвилинку!..” До Улі*), якнайскоріше приїхала, ти
розумієш? Розумієш тепер, що в нас у квартирі ро-
биться!

2

Увійшла мати. Рина до неї:

— Ти написала листа?

Мати. Уже й одіслала.

Рина. Жаль! Я оце подумала: ніхто й не подума, що одного листа мало. Треба телеграму! (*Нервово заломила руки, подивилася в люстро, як вишло.*) Треба негайно телеграму вдарити! Телеграму!

Мати теж заломила руки. В люстро:

— Навіщо телеграму, коли я вже витратила десять копійок, послала листа?

Рина. Ой мамо, яка ти їй-богу!.. Та поки там тьотя одержить листа, ти знаєш, що у нас тут статися може? Знаєш?.. (*Виразно.*) Все! А ти кажеш — навіщо... Зараз піди й напиши!

Мати пішла.

Уля. Слухай, Ринко! Невже і прізвище в загсі міняють?

Рина. А ти думала де? Тільки в загсі! Прізвище, ім'я, по батькові, все життя тепер можна змінити тільки в загсі, розумієш? Ой Улю, ой Улюню! Коли ти мене любиш, зроби так, щоб Мокій закохався у тебе. Може, він кине свої українські фантазії, може, хоч прізвище дасть поміняти...

Уля. Ха-ха! Хіба це допоможе?

ПАТЭТИЧНА СОНАТА

Драма

*Із спогадів мого романтичного нині покійного
друга й поета Ілька Юги на Жовтневих рокови-
нах у клубі АКСМУ про свій незавидний, як сказав
він, проте повчальний революційний маршрут.*

ДІЯ ПЕРША

1

— Уявіть собі, друзі, — так почав він, — перше — вулицю старого провінційного міста; друге — двоповерховий будинок з табличкою: “Дім генерал-майора Пероцького”; третє — революційну весну; четверте — Великодню ніч. Початок дії: я пишу. Напівгорище в будинку. Квадратове віконце запнуте зоряним небом. Світить гасова лампочка. У кутку мідяним удавом виблискує гелікон.

2

Поруч за дерев'яним простінком живе безробітна модистка Зінька. Вона чеше косу. Під дверима гості.

Перший гість (*читає напис крейдою на дверях*). “З нагоди Великодня візитерів не приймаю”. (*Пауза. З досадою.*) Хе-хе! Оригінально!

Другий гість (*ревниво, баса*). Чого ж ви стали?

Перший гість. А куди мені тепер іти?
Другий гість. На Великдень у кожної господині двері гостям одчинено.
Перший гість. То я піду до вашої. Добре?

3

Зінька сміється. Гости, оширившись, розходяться. Я пишу. Під мною в генераловій квартирі дзвонять куранти, немов з далечі віків: мірно, журно, елегійно. А ще нижче, на першому поверсі, живе вона. Немов зараз бачу: одчинене вікно, вітрилом напнулася серпанкова завіса. Під нею немов пливе освітлений кут кімнати: піаніно, погруддя Шевченкове й квіти. Вона вивчає Бетховенову "Патетичну сонату". Грає й повторює вступ, оте повне зоряного пафосу, глибоке й могутнє grave. (Тоді я не знав ще ні назви, ні автора).

4

До мене в двері стукотить Зінька:

— Можна? (*Увіходить.*) Скажіть, сусідо, відгадайте, коли до дівчини ходить удостач мужчин, а їй раптом хочеться бігти од них до мужчини ж, то що це значить?

Я. Не знаю.

Зінька. А коли всі збираються розговлятися, а їй хочеться заговіти, то ви теж не знаєте, що воно значить?

Я. Теж не скажу.

Зінька. Невже не знаєте? І не вгадаєте? Та ну-бо! Це ж така зрозуміла річ. Це значить, що прийшла... Думаєте, любов? Великодня ніч! І все. А вам подумалось?

Я одхитую головою.

Прийшла Великодня ніч, а за нею в гості мадам журба преться. Слухайте, сусідо. Я голубе платтячко, бачте, наділа дівочьке, косу по-скромному заплела — заговіла, а ви такий бідний та самітний, що й сьогодні не розговієтеся. То, може, пішли б удвох, га?..

Я *(одхитую головою)*. Бачте...

Зінька. Ха-ха! До церкви, наприклад. А вам подумалось?.. *(Підморгнула.)* Не бійтесь! Ви не поскоромитесь од мене.

Я. Я й не боюсь. Я, бачте, не маю часу. Я пишу листа.

Зінька. Ви пишете. Вибачте, пишіть. Я б оце сама написала листа абощо. Написала б: року двадцять третього життя, числа в календарі червоного, у серці ж — чорного. Ой казали мені люди, що як прийде свобода, то вона, як мама: не жури-ся, мовляв, дівко, — вискочиш із ями... Буде світ тоді, як цвіт, ще й милий, як сонечко. Свобода прийшла. То оце я й пишу: дорогий мій, милий! Хоч кажуть, я така, що й за п'ятака, а проте не все ще спрдала, залишила дещо про милого, що прийде ж, думалось, до мене хоч на день, на мій Великдень. Свічку засвітила, платтячко наділа голубе, дівочьке, а він щось не іде... Пишіть! На

добраніч. Грошей часом нема у вас позичити — сім карбованців? За квартиру, бачте, вимагають. Я оддам. Одержу за свою (*нідморгнула*) квартирку — і оддам. Нема? Пишіть, пишіть.

5

З першого поверху кам'яні приступці униз, у темний підвальний закут. Двоє сортують літературу. Остеронь жінка прасує білизну. Із стелі зрідка, але методично вперто й дзвінко капає у відро вода.

Літній (*одкладаючи листівки*). На Вадонів завод. Тепер портовим майстерням: брошурок “Коли скінчиться війна” — одна, дві, три, чотири, п'ять (*крапля: дзень! Обернувся, глянув на стелю, на відро і знов*), сім, вісім, дев'ять, десять (*крапля: дзень! Нахмурився.*) Отак у вас завжди капає зі стелі?

Жінка. Третій рік. Ще як брали на війну Оврама, мужа мого, — почало. З того часу жду й рахую. Сорочку перу я за сімдесят крапель, прасую за десять. А за цілий день, знаєте, скільки їх випадає? Аж чотириста тридцять два по сто. Скільки це, по-вашому?

Літній. Сорочка три тисячі двісті.

Жінка. Жду й рахую. Голова — як решето. Все життя — як решето: все подовбали ці краплі. Пам'ятаю, почала щитати, як вернулась з проводів. (*Рахуючи краплі.*) Одна, дві. Проводжаючи, питала: ти ж котляр, Овраме, на заводі став глухий, недочуваєш, а тебе беруть. А він мені... Три. “Через те нас і беруть, що глухі ми і сліпі ще”. Та й пішов. Туман стояв — воріт не було видно. Я за ним:

Овrame! Він не обернувся... Чотири... Коли ж тебе тепер ждати? Не обернувся. Але біля заводу став. Добігла. Саме тоді... П'ять... Ішло на шосту, і заревли гудки. Ніколи не плакав, а то дивлюсь — слухає й плаче... Шість. А скажіть, яке найбільше число в світі?

Літній. Квадрильйон, здається.

Жінка. Квадрильйон. Якби мені хто сказав, що, як упаде квадрильйонна крапля, тоді вийде війни кінець, тоді вернеться мій Оврам, я б перещитала. Я б кожна крапельку обчислила, не пропустила б! (*Жагуче, пристрасно, аж сльози проступили.*) Як намистечко, збрала б та на пам'ять нанизувала крапельку до краплі. Отак. (*Ставши, як на молитву, рахує краплі.*) Сім. Вісім. Дев'ять.

Парубок. Сестро, ти знову...

Жінка. Вісім. Дев'ять. Десять...

Парубок. Ну от... (*До літнього.*) Що робити?

Літній (*суворо*). Що? Нести літературу! Організовувати! Агітувати! Треба увесь світ підпалити нашими лозунгами: вимагаємо зробити з тайних договорів плакати — раз, із війни негайний мир народам — два, із дванадцяти годин роботи вісім — три, маємо чотири руки — чотири, а пакунків п'ять — п'ять, що робити з п'ятим — шість.

Парубок. У мене є тут товариш один. Покликати?

Літній. Хто?

Парубок. Студент.

Літній (*міна*). Хм...

Парубок. Та не справжній, із селян. З університету на дому. Екстерн. Прибивсь у город із села